

James Joyce

Oameni din Dublin

Traducere din engleză și note de
RADU PARASCHIVESCU

Prefață de
DANA CRĂCIUN

HUMANITAS
fiction

SURORILE

De data asta, nu mai avea la ce să spere: era al treilea atac. Seară de seară, trecusem prin dreptul casei unde locuia (era în timpul vacanței) și cercetasem pătratul de geam luminat; și seară de seară îl găsisem luminat în același fel, slab și egal. Dacă ar fi murit, îmi spuneam, aș fi văzut reflectarea lumânărilor pe perdelele întunecate, fiindcă știam că trebuiau așezate două lumânări la căpătâiul mortului. Îmi spusese adeseori: „N-o să mai fac mulți purici pe lume“, dar nu-i luasem niciodată vorbele în serios. Acum știam că erau adevărate. În fiecare seară, pe când îmi ridicam privirea spre fereastră, îmi șopteam cuvântul „paralizie“. Întotdeauna îmi sunase ciudat în urechi, aidoma cuvântului „gnomon“ din Euclid și a cuvântului „simonie“ din catehism. Însă acum îmi făcea impresia unei creaturi malefice și păcătoase. Mă umplea de frică, și cu toate acestea abia așteptam să mă apropiu și să-i văd lucrătura fatală.

Bătrânul Cotter stătea lângă foc și fuma când am coborât la cină. În timp ce mătușa îmi turna fiertura în farfurie cu polonicul, el a zis, de parc-ar fi revenit asupra unei observații făcute mai devreme:

— Nu, n-aș spune că era chiar... dar avea ceva ciudat... un aer nefiresc. Să vă spun ce cred...

A început să pufăie din pipă, cântărindu-și, fără îndoială, părerea în minte. Bătrân plicticos și nebun! Când l-am cunoscut, era destul de interesant, fiindcă vorbea despre

decoctul de malț și despre țevile-serpentină; însă n-a trecut mult și m-am săturat de nesfârșitele lui povești distilerești.

— Am eu teoria mea, a spus el. Cred c-a fost unul dintre cazurile alea ciudate... Dar e greu de zis...

A reînceput să pufăie din pipă, fără să ne împărtășească teoria. Unchiul meu a văzut că mă holbam și mi-a zis:

— Ei bine, îmi pare rău că-ți dau vestea asta, dar bătrânul tău prieten s-a dus.

— Cine? am întrebat.

— Părintele Flynn.

— A murit?

— Așa ne-a spus domnul Cotter adineauri. Tocmai trecea prin dreptul casei.

Știam că eram sub observație, așa că mi-am văzut de mâncare, ca și cum vestea nu m-ar fi interesat. Unchiul meu i-a explicat bătrânului Cotter:

— Țista mic era prieten la toartă cu el. Moșul l-a-nvățat o groază de lucruri, să știi; și cică avea gânduri mari cu el.

— Dumnezeu să se-ndure de sufletul lui, a spus mătușa mea cu evlavie.

Bătrânul Cotter s-a uitat la mine o vreme. Simțeam că ochii lui mici, ca două mărgele negre, mă studiază, dar n-am vrut să-i dau satisfacție și să-mi ridic capul din farfurie. S-a întors la pipa lui și în cele din urmă a tras un scuipat grosolan pe grătarul căminului.

— Nu mi-ar plăcea ca micuții mei să aibă prea mult de-a face cu un om ca ăsta, a zis el.

— Ce vreți să spuneți, domnule Cotter? a întrebat mătușa mea.

— Vreau să spun că-i rău pentru copii, a zis bătrânul Cotter. Eu, unu', așa socot: băieții trebuie să se joace cu alți băieți de vârsta lor, nu să se... Am dreptate, Jack?

— Și eu am același principiu, a spus unchiul meu. Să-nvețe să-și folosească pumnii. Cu asta-l tot pisez pe rozicrucianul ăsta mic: fă mișcare. Păi, când eram eu copil, în fiecare dimi-

neață – iarnă, vară – făceam o baie rece. Asta mă ține sănătos acum. E foarte bine și frumos să-nveți, nimic de zis... Poate vrea domnu' Cotter o bucată din pulpa aia de oaie, a adăugat el pentru urechile mătușii mele.

— Nu, nu, pentru mine nu, a zis bătrânul Cotter.

Mătușa a adus platoul din cămară și l-a așezat pe masă.

— Dar de ce nu credeți că-i bine pentru copii, domnule Cotter? a întrebat ea.

— E rău, a zis bătrânul Cotter, din cauză că sunt foarte impresionabili. Când văd asemenea lucruri, cum să vă zic, au un efect...

Mi-am umplut gura cu fierțură, de teamă ca nu cumva să dau glas furiei. Dobitoc bătrân, plicticos și cu nasul roșu!

Când am adormit, era târziu. Deși mă supărasem pe bătrânul Cotter fiindcă mă considerase un copil, mi-am stors creierii ca să-i duc la capăt propozițiile neterminate. În bezna camerei, mi-am închipuit că vedeam din nou chipul cenușiu și greoi al paralizicului. Mi-am tras păturile peste cap și am încercat să mă gândesc la Crăciun. Însă chipul cenușiu a continuat să mă urmărească. A scos un murmur; iar eu am priceput că avea de făcut o mărturisire. Mi-am simțit sufletul întorcându-se pe un tărâm al plăcerilor și al lucrurilor rele; iar acolo i-am regăsit chipul așteptându-mă. A început să-mi facă mărturisiri cu un glas murmurat, iar eu m-am întrebat de ce zâmbea întruna și de ce i se umeziseră buzele de salivă. Dar pe urmă mi-am amintit că murise paralizat și am simțit că surâdeam și eu stins, ca și cum aș fi vrut să-l absolv de povara păcatului.

În dimineața următoare, după micul dejun, am coborât să mă uit la căsuța de pe Great Britain Street. Era o prăvălie oarecare, pe care scria destul de vag *Pânzeturi*. Pânzeturile erau în special botoșei pentru copii și umbrele; iar în zilele obișnuite, în vitrină atârna un anunț pe care scria *Umbrele. Se repară*. Acum nu se vedea nici un anunț, fiindcă obloanele erau trase. O fundă de crep fusese fixată de mânerul cu

care se bătea la ușă. Două femei sărace și un băiat care ducea telegrame citeau cartonul care fusese prins de crep. M-am apropiat la rândul meu și am citit:

1 iulie 1885

Reverendul James Flynn (fost la Biserica S. Catherine,
Meath Street), în vârstă de șaizeci și cinci de ani.

Odihnească-se în pace

Anunțul m-a convins că părintele chiar murise și m-am simțit tulburat când mi-am dat seama că nu știam ce să fac. Dacă n-ar fi murit, aș fi intrat în cămăruța întunecoasă din spatele prăvălioarei și l-aș fi găsit stând în fotoliul de lângă foc, pe punctul să se sufoce înfofolit în palton. Poate că mătușa mi-ar fi dat un pachet de High Toast pentru el, iar cadoul l-ar fi smuls din toropeala lui adâncă. Întotdeauna eu îi goleam pachetul în tabachera neagră, fiindcă lui îi tremurau mâinile prea tare și vărsa jumătate din tutun pe jos. Chiar și când își ducea mâna mare și tremurândă la nas, norișori de fum i se strecurau printre degete și firicele de tutun i se risipeau peste piepșii hainei. Poate că tocmai prelingerile constante de tutun confereau vechilor lui veșminte preoțești nuanța aceea de verde stins, căci batista roșie, în-negrită mereu din cauza petelor de tutun dintr-o săptămână, cu care încerca să-și scuture firicelele căzute, se dovedea inefficientă.

Am vrut să intru și să mă uit la el, dar n-am avut curaj să bat la ușă. Am luat-o din loc încet, pe partea însorită a străzii, citind din mers toate anunțurile teatrale din vitrine. Mi s-a părut ciudat că nici eu, nici ziua însăși nu aveam chef să jelim, și chiar m-am enervat descoperind în mine o senzație de ușurare, ca și cum aș fi fost eliberat de ceva prin moartea lui. Am căzut pe gânduri, căci, așa cum spusese unchiul meu cu o seară înainte, defunctul mă învățase o

mulțime de lucruri. Studiase la Colegiul Irlandez din Roma și mă învățase cum să pronunț corect în latină. Îmi spusese povești despre catacombe și despre Napoleon Bonaparte și îmi explicase semnificația diferitelor momente ale liturghiei, precum și a diferitelor veșminte purtate de preot. Uneori se amuzase punându-mi întrebări grele, descosându-mă ce-ar trebui făcut într-o situație anume sau dacă unul ori altul dintre păcate erau păcate de moarte ori simple imperfecțiuni. Întrebările lui îmi arătau cât de complexe și de misterioase erau anumite rânduiri ale Bisericii, pe care le considerasem dintotdeauna cele mai simple lucruri. Îndatoririle preotului față de euharistie și față de confidențialitatea confesionalului mi se păreau atât de grave, încât mă întrebam cum de găsisese cineva curajul lăuntric de-a și le asuma; și nu m-am mirat când mi-a spus că Părinții Bisericii scriseseră cărți groase, ca *Anuarul Poștei*, cu litere la fel de mărunte ca ale anunțurilor avocațești din ziare, în care elucidau toate aceste chestiuni complicate. Adeseori, când mă gândeam la asta, ori nu puteam să dau nici un răspuns, ori răspundeam prostește și poticnit, moment în care el zâmbea și dădea din cap de două sau de trei ori. Uneori mă puneam să-i dau toate răspunsurile de la liturghie, pe care mă făcuse să le-nvăț pe dinafară; și în timp ce eu le îngânam repede, el avea obiceiul să suradă gânditor și să încuviințeze din cap, îndesându-și din când în când câte-un ditamai ghemotocul de tutun ba într-o nară, ba în cealaltă. Când zâmbea, își dezvelea dinții mari și pătați și-și lăsa limba să se sprijine de buza de jos – un obicei care mă făcuse să mă simt stânjenit la primele noastre întâlniri, înainte să-l cunosc bine.

Pe când mergeam în bătaia soarelui, mi-am amintit de cuvintele bătrânului Cotter și-am încercat să-mi aduc aminte ce se întâmplase mai departe în vis. Mi-am amintit că observasem câteva draperii lungi de catifea și o lampă în stil vechi, legănându-se prinsă de niște lanțuri. Am avut impresia că fusesem pe un tărâm foarte îndepărtat, într-un ținut unde

obiceiurile erau stranii – în Persia, mi-am spus... Dar nu mi-am adus aminte sfârșitul visului.

Seara, mătușa m-a luat cu ea să vadă casa unde era jelit mortul. Amurgise deja, dar ochiurile ferestrelor care dădeau spre vest reflectau aurul pământiu al unui val mare de nori. Nannie ne-a primit în vestibul; și, ca și cum ar fi fost necuviincios să strige la ea, mătușa mea n-a făcut altceva decât să-i strângă mâna. Bătrâna a arătat în sus, cu un aer întrebător, și după ce mătușa a dat din cap, ne-a luat-o înainte și a purces să urce anevoie scările înguste, ținându-și capul înclinat aproape la același nivel cu balustrada. La primul palier s-a oprit și ne-a făcut un semn încurajator spre ușa deschisă a camerei mortuare. Mătușa a intrat, iar bătrâna, văzând că ezitam să-i urmez exemplul, a reînceput să-mi facă semne repetate cu mâna.

Am intrat pe vârfuri. Prin marginea de dantelă a perdelelor, camera era scăldată într-o lumină aurie crepusculară, în mijlocul căreia lumânările semănau cu niște văpăi palide și subțiri. Mortul fusese așezat deja în sicriu. Nannie a luat inițiativa și am ingenuncheat toți trei la picioarele patului. M-am prefăcut că mă rog, dar n-am putut să-mi adun gândurile din cauză că mormăielile bătrânei îmi distrăgeau atenția. Am observat cât de neîndemânatic îi era încopciată fusta la spate și felul în care călcăiele încălțărilor de postav erau scâlciate într-o parte. Mi s-a părut că bătrânul preot zâmbea din sicriul în care fusese culcat.

Dar nu. Când ne-am ridicat și ne-am apropiat de căpătâiul patului, am văzut că nu zâmbea. Stătea nemișcat, solemn și corpolent, îmbrăcat ca pentru altar, cu un potir proptit între mâinile mari. Chipul lui era foarte aspru, cenușiu și masiv, cu nări negre, cavernoase și încercuite de niște peri alburii și răzleți. În cameră plutea un mirou greu – florile.

Ne-am făcut cruce și ne-am îndepărtat de pat. În cămăruța de jos am găsit-o pe Eliza așezată demn în fotoliul lui. Am orbecăit spre scaunul din colț pe care stăteam de obicei,

în timp ce Nannie s-a dus la bufetul din care a scos o carafă cu sherry și câteva pahare de vin. Le-a pus pe masă și ne-a invitat să luăm fiecare câte-un pahar. Pe urmă, la îndemnul surorii ei, a turnat sherry-ul în pahare și ni le-a înmănat. A insistat să iau și câțiva biscuiți cu cremă, dar am refuzat fiindcă m-am gândit că aveam să fac prea mult zgomot ronțându-i. A părut într-o câtva dezamăgită de refuzul meu și s-a îndreptat în tăcere spre canapea, unde s-a așezat în spatele surorii ei. Nimeni n-a scos o vorbă. Ne-am pironit cu toții privirile asupra căminului gol.

Mătușa mea a așteptat ca Eliza să ofteze și pe urmă a spus:

— Ei, măcar s-a dus într-o lume mai bună.

Eliza a mai oftat o dată și și-a plecat capul în semn de încuviințare. Mătușa mea și-a plimbat degetele pe piciorul paharului de vin înainte să ia o înghițitură.

— Și a fost... în pace?

— A, da, într-o pace deplină, doamnă, a spus Eliza. Nici n-am știut când și-a dat ultima suflare. A avut o moarte frumoasă, laudat fie Domnul.

— Și totul...?

— A venit părintele O'Rourke la el într-o marți, i-a dat ultima împărtășanie, l-a pregătit și toate cele.

— Înseamnă că știa?

— Era resemnat.

— Așa și arată, resemnat, a spus mătușa mea.

— Asta a zis și femeia pe care-am adus-o ca să-l spele. A zis că parcă doarme, atâta de împăcat și de resemnat arată. Nimeni n-a crezut c-o să fie un mort atât de frumos.

— Chiar așa, a spus mătușa.

A mai băut puțin din pahar și a zis:

— Ei bine, domnișoară Flynn, în orice caz, probabil că-i o mare mângâiere pentru dumneata să știi c-ai făcut tot ce-ai putut pentru el. Amândouă ați fost foarte cumsecade cu el, trebuie s-o spun.

Eliza și-a netezit rochia peste genunchi.

CUPRINS

<i>Geografii și geometrii joyceene</i>	
Prefață de Dana Crăciun	5
Surorile	23
O întâlnire	33
Arabia	43
Eveline	51
După cursă	57
Doi tineri galantoni	64
Pensiunea	76
Un norișor	85
Dubluri	101
Pământ	114
Un caz dureros	122
Ziua Iederei în sala comisiei	133
O mamă	151
Grație divină	165
Cei morți	191